

Postmottak@kld.dep
Innspill - 24/2522
v/ Siri Hals Butenschøn

20. august 2024

Innspill til ekspertgruppen for sirkulærøkonomi

Avfall Norge viser til invitasjonen om å gi innspill til ekspertgruppen for sirkulærøkonomi.

Avfall Norge organiserer den norske gjenvinningsbransjen og dens interessenter og samarbeidspartnere på tvers av geografi og sektorer. Vi representerer rundt 200 ulike virksomheter som jobber med avfallshåndtering, gjenvinning og resirkulerte råvarer. Våre medlemmer er IKSer / kommuner, private gjenvinningselskaper, returselskaper, gründere, leverandører og rådgivere.

Vårt oppdrag er å styrke gjenvinningsbransjens posisjon, skape forståelse for at det ikke finnes en bærekraftig fremtid uten resirkulerte råvarer, og være en pådriver for en sirkulær økonomi. Vi har følgende innspill vi mener ekspertgruppen bør vurdere/utrede:

1. Hva er den største utfordringen for at din sektor skal bli mer sirkulær:

a. Manglende teknologier?

For avfall- og gjenvinningsbransjen er det ikke teknologiutvikling som mangler, men vi trenger reguleringer, skatte- og avgiftsmekanismer, og et virkemiddelapparat som støtter prosjekter som bruker eksisterende teknologi i nye verdikjeder og forretningsmodeller.

b. Manglende eller ineffektive reguleringer?

Det er et sett med virkemidler som må tas i bruk for å oppnå økt ombruk, materialgjenvinning, og bruk av resirkulerte materialer, som bl.a:

- Forpliktende nasjonale delmål og handlingsplaner knyttet til enkeltmaterialer og sektorer, samt til type og omfang av FoUI rettet mot sirkulær omstilling
- Nasjonal regulering av enkeltmaterialer og sektorer, eksempelvis klima- og sirkularitetskrav til bygg- og anleggsmaterialer, eller krav til oppsamling og utnyttelse av fiskeslam fra oppdrettsanlegg, med utnyttelse av resirkulert fosfor.
- Flere produsentansvarsordninger med mer omfattende krav, f.eks. krav til ombruk og effektiv økomodellering som stimulerer bærekraftig materialbruk og begrenser overproduksjon.
- Flere krav til økt sortering, med minstekrav til kvalitet på sorterte materialer
- Flere minstekrav til ressursbruk, bruk av sekundære råvarer, og beregning av klimafotavtrykket knyttet til ressursbruk (f.eks. klimakrav til alle byggematerialer via TEK)
- Informasjonskrav for avfallsplaner og sluttrapporter i saksbehandlingsforskriften (SAK 10)
- Minstekrav jfr "beste praksis" oversikt ved offentlige anskaffelser (henger nært sammen med forpliktende standardisering av løsninger)

c. Manglende kunnskap eller bevissthet?

For å omstille til en mer sirkulær økonomi, må det være en klar prioritet i samfunnet, og kunnskapen om behovet for en mer bærekraftig og sirkulær økonomi må forankres i samfunnet generelt. Vi trenger:

- Å identifisere hvilke områder FoUI er nødvendig for å oppnå ønsket sirkulær omstilling iht valgte mål og handlingsplaner. Ulike materialer / sektorer vil ha ulikt behov for forskning, og på enkelte områder foreligger det tilstrekkelig forskning til å kunne implementere og oppskalere omstillingen.
- En nasjonal målsetting for sirkulær økonomi, med indikatorer som kan gi en årlig status. En nasjonal målsetting for sirkulær økonomi kan bidra til å skape politisk engasjement og forankring i befolkningen, ref. regjeringens arbeid med et nasjonalt samfunnsoppdrag om sirkulær økonomi
- At regjeringen etablerer et [opplæringsprogram for sirkulær økonomi](#) i skolen, for eksempel tilsvarende miljøambassadørprogrammet i regi av Generasjon Grønn-satsingen 2011 - 2016.

d. Mangelfulle avgifter eller subsidier?

Skatter og avgifter er i stor grad utformet for å støtte oppunder økt vekst i en lineær økonomi, og må gjennomgå en revidering for å tilpasses en sirkulær økonomi for å beholde norsk konkurransekraft i et europeisk og globalt marked som fokuserer på bærekraft. Vi foreslår bl.a:

- Skatte- og avgiftssystemet må medføre at sirkulær økonomi blir konkurransedyktig mot lineære alternativer, samt lønnsomt og enklere å gjennomføre i praksis.
- Økomodulerte materialavgifter knyttet til introduksjon av jomfruelig produserte råvarer på markedet, innenfor de største forbruksvarene / avfallsgenererende sektorer i norsk økonomi
- Skatter / avgifter knyttes til forbruk (f.eks. i tilknytning til dokumentert taksonomirapportering)
- Skattefradrag og/eller redusert mva for sirkulær virksomhet / forbruk
- Insentiver for etablering av sirkulær virksomhet
- Tilskuddsordninger for etablering av sirkulære verdikjeder (merk: det vil være nødvendig å endre GBER og statsstøttereguleringen for å kunne støtte endring av forretningsmodeller hvis det gjelder mer enn én virksomhet)
- Vurdere bransjeavtaler med fond for kanalisering av privat kapital mot utdeling til sirkulær virksomhet, dvs ordninger som ligner på finansieringen av Handelens miljøfond.
- Stille krav til PAYT-innretning av lovpålagt renovasjon
- At bruk av statsbudsjettmidler i virkemiddelapparatet bør knyttes mot (øremerkes til) ressursforbruk / avfallsvolumer med størst fotavtrykk

e. Manglende markeder?

Siden resirkulerte råvarer er dyrere å bruke enn jomfruelige råvarer, og bruk av resirkulerte råvarer i stor grad er nytt for markedet, vil det i en overgangsperiode være behov for å stimulere markedet til økt bruk av resirkulerte råvarer. Samtidig er det for enkelte avfallsfraksjoner behov for å øke volum for å få til lønnsomme investeringer. Vi foreslår bl.a:

- Man må sørge for etterspørsel etter resirkulerte materialer og sirkulære produkter i offentlige anskaffelser, gjennom at offentlige virksomheter pålegges å stille krav om det.
- Myndighetene bør legge frem en tidsplan for innføring av EU/EØS-regulering i norsk lovgivning og sikre samtidig innføring i de nordiske landene.
- Myndighetene må jobbe for et effektivt nordisk avfallsmarked, gjennom felles regelverk, fjerning av barrierer og harmonisert skatte- og avgiftspolitik, ved hjelp av en nordisk arbeidsgruppe.
- Det bør etableres et nordisk investeringsfond for teknologiutvikling knyttet til økt materialgjenvinning, som kan gjøre Norden ledende på området.
- Regjeringen må i samarbeid med de andre nordiske landene kartlegge behovet for sluttbehandling av farlig avfall i Norden fremover, og legge frem en plan for hvor og hvordan slik avfallsbehandling skal skje.

f. Annet?

- Regjeringen må i dialog med relevante bransjer etablere nasjonale dataplattformer for avfallsressurser, som legger til rette for ombruk i prioriterte verdikjeder. Dette gjelder særlig bygg og anlegg, hvor store avfallsstrømmer i dag ikke ombrukes.
- Det mangler oversikt over hvilke ressurser som er tilgjengelig i de ulike avfallsstrømmene, og statistikkene er manglende eller mangelfulle
- Det er en mangel på organisering / koordinering mellom fraksjonerte myndighetsledd
- Standardisering av innsamlingsløsninger, behandlingsløsninger, og gebyrinnretning for både husholdningsavfall og næringsavfall (se f.eks til Danmark som ligger an til å nå målene for ombruk og materialgjenvinning i den sirkulære handlingsplanen).
- Ansvaret for innsamling og behandling av de ulike avfallstypene, fra de ulike delene av samfunnet, er fragmentert, og kan være til hinder for mer samarbeid om lønnsomme forretningsmodeller.

2. Hvor er det behov for endringer i dagens virkemiddelbruk for å bli mer sirkulære?

- Virkemiddelapparatet må støtte opp om verdikjeder for ombruk og resirkulering, uten at det stilles krav til teknologiutvikling
- Det må utvikles mer og bedre statistikk på alle nivå i avfallspyramiden, for å følge med på hvilke virkemidler som faktisk virker og gi tallgrunnlag for fremtidige investeringer i sirkulærøkonomien.
- Tildelingsbrevene til undeliggende direktoratet må prioritere sirkulærøkonomi (ref [Avfall Norge / Deloitte-rapport fra 2022](#))

3. Hvilke nye virkemidler vil kunne bidra til at din sektor blir mer sirkulær? Nevn inntil tre virkemidler.

- Bruke regelverket for offentlige anskaffelser for å øke omsetningen av resirkulerte råvarer. Regelverksendringer må følges opp med kompetanseheving, og det bør stilles kompetansekrav hos offentlige innkjøpere. En [kartlegging fra Avfall Norge i 2021](#) viste at offentlige innkjøp av tekstiler i liten grad vektlegger bærekraft.
- Mer kapital og mer øremerket utlysning i virkemiddelapparatet til sirkulære prosjekter og forretningsmodeller.
- Flere materialspesifikke reguleringer (f.eks. flere produsentansvarsordninger og minstekrav til sirkulær innretning ved offentlige anskaffelser), med mer omfattende krav, for de materialene som det genereres mest avfall av i Norge (særlig bygg- og anlegg)

Kåre Fostervold
Direktør Samfunnskontakt
Avfall Norge